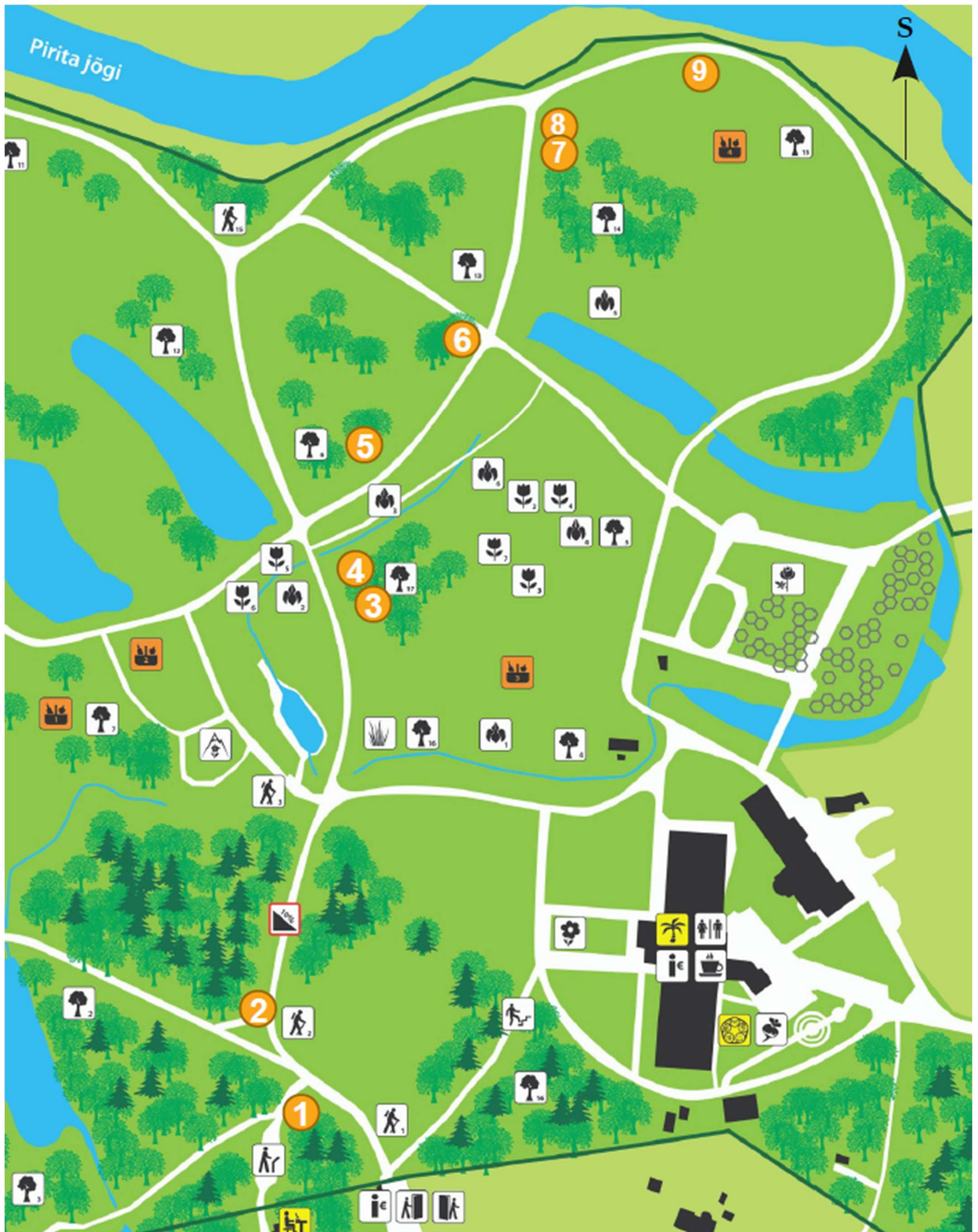

SAMBLIKUSAFARI

SAMBLIKE OTSIMISE RETK BOTAANIKAAIA PUUDEL

Samblikusafari retke käigus on võimalus teha tutvust 10 samblikuliigiga. Järgi juuresolevat kaarti ja vaata, kas leiad nad botaanikaaia puudelt kasvamas. Kaardi järgi leiad samblikusafari kollaste numbrisiltidega tähistatud puud. Juhendis on iga puu juurde kirjutatud, millist samblikku tähistatud puult otsida. Retk algab samblike, sammalde ja puuseente püsinäituse juures, kus asub puu nr 1.

Puu nr.

Samblik, keda sellelet puult otsida

1

Harilik hallsamblik (*Hypogymnia physodes*)
(harilikul männil)

Tallus (nii nimetatakse samblike keha) on lehtjas, ülakülg halli värvi ja alakülg must, servaosas pruun. Hõlmad (need on lehtja talluse servmised osad) on puhetunud; hõlmatisippude üleskäänud serva alaküljel arenevad soraalid ehk imeväikeste jahujate terakete (soreedide) kogumid. Alaküljel ei ole väljakasveid (ritsiine). (Iga soreed sisaldab nii seene kui ka vetika rakke ning sobivasse kohta sattudes võib sellest kasvada uus samblik. Soreedide abil paljunevad lisaks harilikule hallsamblikule ka paljud teised samblikud.)

Kasvab kõige sagedamini okaspuudel ja kasel, aga ka teistel puuliikidel.

2

Löövesamblik (*Lepraria sp.*)
(harilikul männil)

Tallus koosneb üleni soreedide (väga peenikeste jahujate terakete) kihist, hallika kuni rohekassinaka värvusega. Eestis on teada 13 liiki löövesamblikke, kelle eristamiseks analüüsitakse erinevate samblikuainete sisaldust neis – välimuse põhjal on liike väga keeruline eristada.

Kasvavad nii puudel kui kividel, mõnikord ka maapinnal. Enamik liike eelistab varjulisemat kasvukohta.

3

Vagu-lapiksamblik (*Parmelia sulcata*)
(harilikul saarel)

Tallus on lehtja kujuga, st lapik (eristatavad on alumine ning ülemine pool), ning liibub alumise küljega kasvupinnale. Võib kasvada üsna suureks, kuni 15 cm. Ülakuül on halli värvi, õrnade valgete kriipsukestega, mis on nähtavad eriti hõlmadel talluse servaosas; lisaks arenevad tallusel kriipsukujulised soraalid (jahujate soreedide kogumid). Alakülg on musta värvi, väikeste mustade väljakasvudega (neid nimetatakse ritsiinideks; paljud samblikuliigid kinnituvad nende abil kasvupinnale).

Kasvab nii leht- kui okaspuudel, puidul ning harvem kividel.

4

Harilik korpsamblik (*Xanthoria parietina*)
(mustal saarel)

Tallus on kollast värvi ja kergesti märgatav, lehtjas, kuni 10 cm läbimõõdus, liibub kasvupinnale. Talluse pinnal, eelkõige keskosas, on ümmargused viljakehad. (Paljudel samblikuliikidel on edasi levimiseks tallusel viljakehad, milles arenevad seeneeosed. Samblikutalluse moodustamiseks peab seen uues kasvukohas leidma kaaslaseks sobiva vetika.)

Kasvab nii puudel, näiteks saarel, pärnal, vahtral, kui kividel.

5 **Liud-pargisamblik (*Pleurosticta acetabulum*)**
(harilikul jalakal; tüve tagumisel küljel u 1.7 m kõrgusel)

Tallus on lehtjas, läbimõõduga kuni 20 cm, oliivpruunika värvusega, sageli hallika kirmega. Hõlmad on tõusvate servadega (servad ei ole liibuvad). Sageli esinevad viljakehad, mis on ümara kujuga (meenutades pisikest liuda või taldrikut). Siin puul olev tallus on viljakehadeta.

Kasvab peamiselt parkides ja alleedel laialehistel puudel (näiteks pärn, saar, vaher). Seda liiki leiab võrreldes teiste siinses samblikusafari nimekirjas olevate samblikega Eestis suhteliselt harvem.

6 **Saare-rihmsamblik (*Ramalina fraxinea*)**
(harilikul vahtral)

Tallus pöösasjas, rippuv, kuni 30 cm pikk, kollakashalli värvusega. Talluse harud laiad (kohati ebaühtlase laiusega) ja väänduvad, kortsulise pinnaga. Harudel leidub tallusega enam-vähem sama värvi ümmargusi viljakehi (noorematel tallustel viljakehi veel ei ole).

Kasvab peamiselt laialehistel puuliikidel (sageli saarel) valgusrikkamates kasvukohtades, näiteks parkides ja alleedel.

7 **Kollane lõhnasamblik (*Evernia prunastri*)**
(amuuri korgipuul)

Pöösasjas lapikute harudega tallus. Pealmine külg on rihmsamblikele sarnase värvusega kollakashall (võrreldes näiteks hallsamblikega jätab kollaka mulje), kuid erinevalt rihmsamblikest on harude teine külg heledam, valkjas. Harude servades leidub soraale.

Kasvab sagedamini mitmesuguste lehtpuude tüvel ja okstel, aga ka okaspuudel, näiteks kuuseokstel.

Seda samblikku kasutatakse parfümeeriärritajates.

Samblikud on erilised organismid, kes koosnevad kahest, harvem enamast koos elavast liigist, kellest üks kuulub seene- ja teine taimeriki. Seene fotosünteesivaks paariliseks on tavaliselt rohevetikas, osas perekondades tsüanobakter. Kahekesi koos moodustavad nad samblikutalluse ning saavad hakkama ka sellistes oludes, kus üksinda kasvada oleks raske, näiteks liivikutel ja kaljudel. Samblikke nimetatakse seene liiginime järgi. Kokku on samblikke Eestis teada üle 900 liigi.

8

Hall karesamblik (*Pseudevernia furfuracea*) (amuuri korgipuul)

Põõsasja välimusega tallus, mille harudel on eristatav ülemine ja alumine pool. Ülakülg hall, kohati ohtrate pisikeste isiididega, mistõttu pind tundub kare. (Isiidid on talluse väga pisikesed väljakasved, mis sisaldavad sarnaselt soredidele nii seeme- kui vetikarakke ja võivad talluse küljest murdudes edasi levida. Isiidide abil paljunevad paljud teisedki samblikud.) Talluse alakülg on must, serv võib olla valge (noortel tallustel üleni hele).

Kasvab nii okaspuudel kui lehtpuudel, näiteks kasel.

JA Habesamblik (*Usnea* sp.)

Habesamblikud on põõsasja tuustaka või rippuva kollakashalli tallusega. Perekonna määramistunnuseks on valge peenike niidike (keskjuhe) talluse peaharude keskel. (Et teistel loodusesõpradel jätkuks ka vaatamist, ära palun siin keskjuhtme olemasolu testi, vaid vaata teinekord metsas jalutades leitud habesamblikke. Niiskeid talluseid võiks keskjuhtme nägemiseks ettevaatlikult venitada, kuivadel pealmist koorikihti maha kraapida või samuti proovida venitada.) Paljudel liikidel leidub tallusel arvukalt pisikesi isiide ja/või suhteliselt pikemaid, mitme millimeetri pikkuseid väljakasveid (fibrille). Eestis on habesamblikke tänapäeval teada 10 liiki. Neist pikk habesamblik võib kasvada kuni u 40 cm pikkuseks. Hiid-habesamblik, mida on kirjanduse põhjal Eestis leitud üle 100 aasta tagasi, võib kasvada mitme meetri pikkuseks.

Kasvavad erinevatel puuliikidel. Näiteks võib pikka habesamblikku sagedamini leida metsas kuuseokstel.

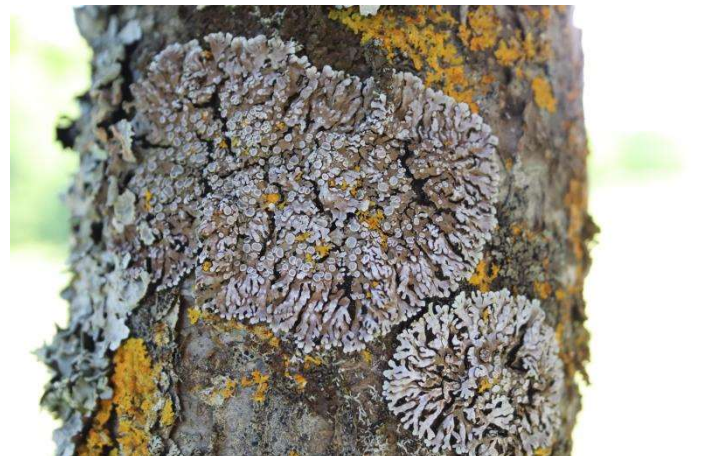
9

Harilik härmasamblik (*Physconia distorta*) (amuuri maakial)

Tallus lehtjas, kasvupinnale liibuv, rosetja kujuga. Võib kasvada üsna suureks, kuni 15 cm. Talluse ülakülg on pruunika värvusega, kuid kas üleni või vähemalt servaosas kaetud valkja härmakihiga (selgemini näha luubiga). Talluse keskosas on ümmargused viljakehad, mis on enamasti samuti valge härmakihiga kaetud.

Kasvab erinevat liiki lehtpuude tüvedel, sageli laialehistel puudel, näiteks saarel.

Oledki jõudnud retke lõppu! Selles ei ole midagi iseäralikku, kui Sa päris kõiki otsitavaid liike puudelt ei leidnud või mõnes kahtlesid – samblike uurimine võibki esialgu tunduda veidike keerukas, kuid loodetavasti see-eest huvitav. Igal juhul oled olnud väga tubli ja loodetavasti võid mõnda liiki, näiteks harilikku korpsamblikku või saare-rihmsamblikku edaspidi puudel märgates tunda äratundmisrõõmu.

PALJU RÕÕMSAID HETKI LOODUSE EDASISEL AVASTAMISEL!